

VĂN BẢN 3. CỬU LONG GIANG TA ƠI

(Trích, Nguyễn Hồng)

1. Phân tích yêu cầu cần đạt

HS nhận biết được tình yêu, niềm tự hào về quê hương, đất nước của nhà thơ thể hiện qua ngôn ngữ VB, cụ thể là nhịp điệu thơ, cách dùng biện pháp tu từ, cách sáng tạo hình ảnh,...

2. Gợi ý tổ chức hoạt động dạy học

Hoạt động 1 Khởi động

– Để hiểu được mạch thơ, HS cần có những kiến thức về địa lí (dòng chảy của sông Mê Kông trước khi đổ vào Việt Nam thành sông Cửu Long, các địa danh được nhắc đến trong bài thơ). GV có thể chuẩn bị sẵn bản đồ địa lí để giới thiệu về sông Mê Kông, sông Cửu Long.

– GV cho HS tìm hiểu một số thông tin về lịch sử, khoa học liên quan đến sông Cửu Long và vùng Đồng bằng sông Cửu Long.

Hoạt động 2 Đọc văn bản

– HS cần được khuyến khích đọc VB trước khi đến lớp. Đây là một bài thơ theo thể tự do, khó đọc đối với HS. GV hướng dẫn ngữ điệu đọc phù hợp với nhịp điệu và nội dung bài.

– GV hướng dẫn HS tìm hiểu nghĩa của những từ ngữ khó được chú thích ở chân trang. GV cần kiểm tra mức độ hiểu nghĩa từ ngữ khó của HS. Ví dụ: *gây thần tiên, đạo sĩ,...*

Hoạt động 3 Khám phá văn bản

Câu hỏi 1

Nhan đề thường nêu bật chủ đề của tác phẩm. Nhan đề bài thơ lấy tên đoạn sông Mê Kông chảy trên lãnh thổ của Việt Nam – Cửu Long – như một cách để giới hạn phần lãnh thổ Việt Nam, từ đó biểu thị tình yêu, niềm tự hào về quê hương đất nước. Từ “ta” ở đây gợi sự thân thiết, ý thức sở hữu. Nhan đề bài thơ giống như lời gọi tha thiết, thể hiện tình cảm đối với từng tấc đất của cha ông.

Câu hỏi 2

HS cần nhận biết được ý nghĩa tượng trưng của hình ảnh “tấm bản đồ rực rỡ”. Tấm bản đồ trong bài giảng của thầy giáo trở nên đẹp đẽ lạ thường bởi nó tượng trưng cho Tổ quốc thiêng liêng. Tấm bản đồ trong cảm nhận của cậu học trò mười tuổi như mở ra một không gian mới, gợi niềm háo hức, mê say. Cậu bé ước mơ được ngắm nhìn sông núi tuyệt vời của Tổ quốc thân yêu. Hình ảnh người thầy vụt trở nên diệu kì, như có phép lạ nâng cánh ước mơ của học trò. GV nên có những câu hỏi gợi ý để HS có thể nhận ra những ý nghĩa tượng trưng đó.

Câu hỏi 3

Câu hỏi này yêu cầu HS nhận ra và liệt kê được những chi tiết miêu tả vẻ đẹp trù phú của dòng Mê Kông. Trong dòng chảy của nó, Mê Kông hiện lên với nhiều vẻ đẹp khác nhau.

Khi chảy vào vùng đất Nam Bộ, sông Mê Kông (đoạn này gọi là sông Cửu Long) được đặc tả ở vẻ trù phú. HS chỉ cần liệt kê những chi tiết ở đoạn Mê Kông chảy vào đất Việt.

Câu hỏi 4

– HS cần chỉ ra được những chi tiết thể hiện hình ảnh người nông dân Nam Bộ mà cuộc sống của họ gắn với ruộng đồng vùng lưu vực sông Cửu Long: *Nông dân Nam Bộ gồng đất nằm sương/ Mồ hôi vã bãi lấy thành đồng lúa/ Thành những tên đọc lên nước mắt đều muốn úa/ Những Hà Tiên, Gia Định, Long Châu/ Những Gò Công, Gò Vấp, Đồng Tháp, Cà Mau/ Những mặt đất/ Cha ông nhắm mắt/ Truyền cháu con không bao giờ chia cắt.*

– Đó không chỉ là hình ảnh những con người cực nhọc cày bừa đất để gây dựng quê hương mà còn là những con người biết đoàn kết để gìn giữ đất đai sông núi.

Câu hỏi 5

HS cần chỉ ra được một số hình ảnh sinh động, giàu sức gợi trong đoạn trích. Trong số các hình ảnh đó, GV hướng dẫn HS tập trung nói lên cảm nhận của mình về một hình ảnh để lại ấn tượng sâu sắc nhất. HS có thể có nhiều phương án trả lời. GV khuyến khích HS chia sẻ những cảm nhận của mình trong nhóm hoặc trước lớp.

Câu hỏi 6

Tình yêu của tác giả đối với dòng Mê Kông lớn dần và sâu sắc hơn theo năm tháng.

– GV hướng dẫn HS có cái nhìn bao quát toàn bộ đoạn trích, từ đó liệt kê các dòng thơ thể hiện từng chặng đường đời của nhân vật trữ tình: *Mười tuổi thơ...* – thuở học trò; *Ta đi... bản đồ không nhìn nữa* – khi lớn khôn; *Ta đã lớn...* – khi trưởng thành. Theo năm tháng đời người, nhận thức về dòng sông thay đổi, tình cảm với dòng Mê Kông, với đất nước cũng lớn dần: từ sự tưởng tượng diệu kì qua bài giảng của thầy giáo đến những hiểu biết và trải nghiệm phong phú về địa hình, về thiên nhiên và cuộc sống con người gắn với dòng sông, cuối cùng là những cảm nhận sâu sắc về bề dày lịch sử và truyền thống ông cha.

– Ở mức độ đơn giản hơn, GV có thể hướng dẫn HS cảm nhận tình yêu với Mê Kông ở từng chặng đường đời của nhân vật trữ tình mà không đòi hỏi HS phải có cái nhìn bao quát.